

Питання про адміністративні методи боротьби з наркоманією в більшості країн світу не ставиться, для цього застосовуються тільки засоби кримінальної юрисдикції.

З метою покращення роботи щодо боротьби з наркоманією в Україні слід вирішити такі питання:

1. Посилити заходи покарання за порушення законодавства, пов'язаного з наркотиками в адміністративному законодавстві.

2. Передати всі питання про вирішення справ про правопорушення, пов'язані з наркотиками, до юрисдикції судів.

3. Розглянути питання про переведення деяких правових норм зі сфери адміністративної юрисдикції до сфери кримінальної юрисдикції (наприклад, відмінити адміністративну преюдицію в ст.229⁹ Кримінального кодексу України та ін.).

4. Вирішити в законодавчому порядку питання про надання ліцензій на посів маку.

5. Активізувати антинаркоманійну пропаганду, залучати до її проведення всі без винятку державні та приватні установи та організації.

Проведення цих та інших заходів сприятиме зупиненню наступу наркоманії, бо лише одними адміністративними заходами її не спинити.

Список літератури:

1. Дурдинеш В.В. На злочинність усім миром К., 1998.
2. Законодавство України про адміністративну відповідальність. К., 1997.
3. Hearen L. Calvert's Powers of Arrest and Charges 9th edition, London, Butterworths.
4. English J, Card R. Butterworths Polise Law, London, Butterworths.
5. Indiana Criminal Code 1997, Assosiation of Indiana Prococuting attorweys, Boston, 1997.
6. Texas Criminal Law and Motor Rehicle Handbook, Yould publication, California, 1999.
7. Snow's Annotated Criminal Code, Toronto, Car-swell, 1986.
8. Code Penai, Paris, Dallez. 1998.

Надійшла до редколегії 10.05.2000

*В.М. Струков, канд. техн. наук,
начальник каф. інформаційних систем
і технологій в діяльності ОВС Ун-ту внутр. справ,*

*М.М. Тагасв, канд. мед. наук,
доцент каф. криміналістики Ун-ту внутр. справ,*

*О.В. Щербіна, викладач каф. економіки та організації
господарчої діяльності ОВС Ун-ту внутр. справ*

ПОБУДОВА СТРУКТУРНОЇ СХЕМИ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ ПО РОЗСАДУВАННЮ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД

Під час розслідування дорожньо-транспортних пригод (ДТП) співробітники правоохоронних органів стикаються з деякими труднощами, подолати які можна шляхом використання потенціалу комп'ютерної техніки. Комп'ютеризація процесу розслідування ДТП у теперішній час в Україні та в

країнах колишнього СНД мало розроблена, у зв'язку з чим є актуальною проблема розробки експертних систем (ЕС) ПЗ по розслідуванню ДТП. Створення таких ЕС вимагає від розробників спеціальних знань, які дозволяють логічно правильно оцінити дані протоколів огляду місця події і транспорту, результати експертиз, покази учасників і свідків ДТП. Складність одержання таких знань від експертів полягає в тому, що експерти часто не обґрунтовують, погано обґрунтовують, або обґрунтовують висновки за власною інтуїцією. Назвемо деякі фактори, що ускладнюють одержання знань при створенні ЕС: погано документована предметна область (ПЗ); велика динамічність ПЗ; використання інтуїтивних та нечітких відносних понять.

Процес одержання знань від експерта являє собою один з найважливіших етапів створення ЕС. Для реалізації цього етапу необхідно побудувати адекватну модель ПЗ. Така модель повинна якнайточніше передавати специфіку ПЗ. Прототипом моделі ПЗ може служити структурна схема (СС) ПЗ. СС ПЗ значною мірою дозволяє спростити етапи розробки і впровадження ЕС, підвищити ефективність її функціонування.

Під час створення ЕС «Розслідування ДТП» був проведений аналіз ПЗ і побудована її структурна схема.

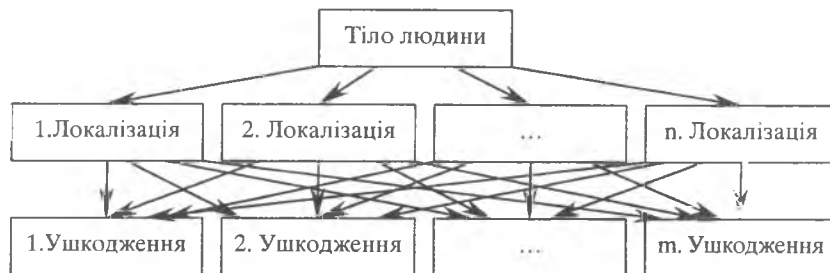
При розслідуванні ДТП первинна інформація видобувається з протоколів допитів, схеми ДТП, протоколів оглядів місця події і транспортних засобів, довідок з медичних установ, висновків судово-медичної, автотехнічної і трасологічної експертиз. Дані документи являють собою юридичні акти, що відповідають вимогам кримінально-процесуального законодавства. Для оцінки дій учасників ДТП у сформованій ситуації необхідно вибрати деякі дані з первинних документів, привести їх до вигляду, доступного для комп'ютерної обробки, а потім ввести їх у комп'ютер.

Аналіз первинної інформації дозволив виділити параметри, необхідні для опису ПЗ та побудови ЕС з урахуванням вимог, що пред'являються до вхідних та вихідних даних. Висновки експерта повинні базуватися на оцінці об'єктивних даних про морфологічні особливості ушкоджень головних уборів, взуття, одягу, тіла потерпілого, транспорту, слідах, виявлених на місці події, взаємному розташуванні слідів, транспорту, потерпілих на місці пригоди. Показання учасників, свідків та очевидців суб'єктивні, засновані тільки на їх поглядах, лише іноді беруться до відома і використовуються для підтвердження версії в тих випадках, коли не суперечать результатам розслідування.

При кожному виді ДТП на потерпілого діють різноманітні травмуючі фактори зовнішнього середовища, сили інерції, ваги та їхні комбінації, що лишають сліди ушкоджень, за сукупністю яких можна достатньо точно визначити вид ДТП та дії учасників.

Інформацію про морфологію ушкоджень на тілі постраждалого доцільно розділити на дві складові – *ушкодження* і *локалізація*. *Ушкодження* – це порушення анатомічної цілості або фізіологічної функції організму людини. Під *локалізацією* розуміється область, рівень розташування ушко-

джен на тілі людини або в його внутрішніх органах, а також ушкоджень на тілі людини. Аналіз матеріалу дозволив виділити близько тисячі варіантів локалізацій і приблизно п'ятсот варіантів ушкоджень. Кількість сполучень «локалізація-ушкодження» складає біля п'ятисот тисяч. Їх можна представити у наступному вигляді:

Мал.1. Схема опису ушкоджень на тілі потерпілого

Тут n і m приблизно рівні 1000 і 500 відповідно.

Проте таке уявлення є надлишковим, тому що не усі варіанти припустимі. Так, наприклад, не може бути перелому м'яких тканин. Необхідно врахувати допустимість кожного сполучення «локалізація-ушкодження» при побудові СС ПЗ. Це дозволить скоротити кількість сполучень і, відповідно, зменшити розмірність СС ПЗ. Проте, навіть у цьому випадку кількість її елементів буде ще занадто великою. З метою подальшого скорочування СС ПЗ введемо більш детальний розподіл понять локалізація й ушкодження.

Для цього треба виділити такі складові локалізації як: *область тіла, прошарок, місце*. У анатомії людини виділяють такі *області тіла*: голова, шия, груди, живіт, таз, зовнішні статеві органи, верхні кінцівки, нижні кінцівки, спина, сідниці, внутрішні органи. Під *прошарком* будемо розуміти розподіл тканин організму людини на: шкіру, підшкірно-жировий прошарок, слизові оболонки, м'які покрови (м'язи), хрящі, кістки, пристінкова очеревина, пристінкова плевра, органна плевра, органна очеревина, тканина органа, спочні тканини, порожнини. Під *місцем* розуміється розташування ушкодження у визначеному прошарку зазначеної області. Наприклад: синець розташовується на передній поверхні у верхній третині правого стегна.

Ушкодження розподілимо на *морфологію* й *особливість*. *Морфологія* містить у собі такі елементи: синець, садно, рана, перелом, тріщина, кишень, крововилив у результаті струсу, вилив крові, розрив, розминання, роздроблення, відрив, розшарування, надрив, відшарування, переміщення. *Особливість* уточнює морфологію, виділяє специфічні риси аналізованого ушкодження або накладення. Наприклад, закритий, відкритий (перелом).

Визначимо допустимість сполучення «локалізація-ушкодження». Для цього зазначимо для якого прошарку які елементи морфології припустимі. Наприклад, перелом – кістки, хряща.

Кількість сполучень «прошарок-група» скоротиться більш ніж у тричі з 224 до 67 (Табл. 1), а загальна кількість сполучень «локалізація-ушкодження» до 100-150 тисяч.

Таблиця 1

	1. Шкіра	2. Підшкірно-жировий прошарок	3. М'які покрови (м'язи)	4. Кістки	5. Пристінкова плевра	6. Пристінкова очеревина	7. Органна плевра	8. Органна очеревина	9. Тканина органа	10. Зв'язки	11. Слизові оболонки	12. Хрящі	13. Сполучні тканини	14. Порожнини
1. Синець														
2. Садно														
3. Рана														
4. Перелом														
5. Тріщина														
6. Кишеня														
7. Крововилив														
8. Вилив крові														
9. Розрив														
10. Розминання														
11. Роздроблення														
12. Відрив														
13. Розшарування														
14. Надрив														
15. Відшарування														
16. Переміщення														

У кожному конкретному випадку декілька сполучень утворюють різноманітні комбінації. Кожна комбінація в ході проведення експертизи може бути віднесена експертом до того або іншого виду ДТП. Тому що на проведення експертизи потрібно від декількох годин до кількох днів, а також тому, що кількість комбінацій дуже велика, перебрати всі можливі комбінації і установити відповідність кожній із них визначеного виду ДТП майже не можливо. Аналіз міркувань експерта показав, що він запам'ятовує не всі можливі комбінації, а лише узагальнену інформацію про локалізацію ушкоджень при кожному виді, варіанті і підваріанті ДТП. При ДТП на постраждалого діють різноманітні травмуючі чинники зовнішнього середовища: сили інерції, ваги, їхнього сполучення, що спричиняють відповідні ушкодження. Поняття *локалізації* в уявленні знань експерта носить узагальнений характер.

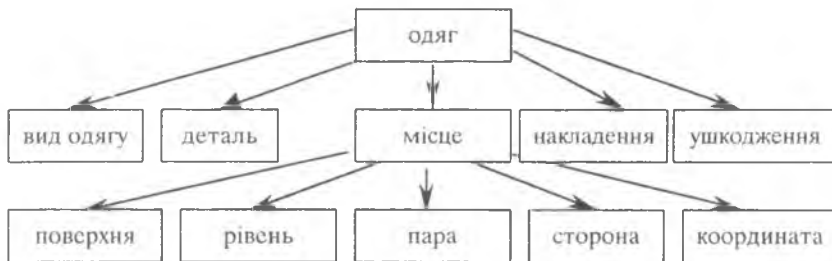
Наприклад, переломи нижніх кінцівок, садна на задній поверхні тулуба, рани на лівій половині тіла. Тому, для уточнення опису локалізації ушкодження введемо такі поняття, як *пара, рівень і координата*.

Поняття *пара* використовується для опису органів, які мають пару, наприклад губа. *Рівень* служить для вказівки висоти розташування ушкодження в області, наприклад, нижня, середня, верхня третина. *Координата* – абсолютне або відносне розташування ушкодження на тілі постраждалого в просторі (X, Y, Z), наприклад, від підшовної поверхні стіп або нижнього краю сідниць. Таким чином, інформацію про локалізацію ушкодження на тілі людини можна уявити у виді такої структури:

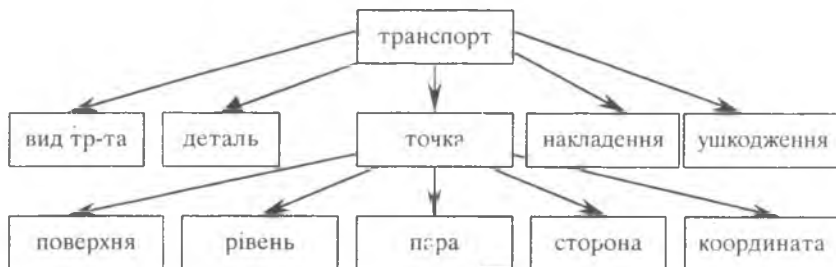
Мал. 2. Опис розташування ушкоджень на тілі потерпілого

Для опису ушкоджень на одязі потерпілого використовується простіша схема, тому що кількість елементів одягу, ушкоджень і накладень невелике. Схема опису може бути відображена наступним чином:

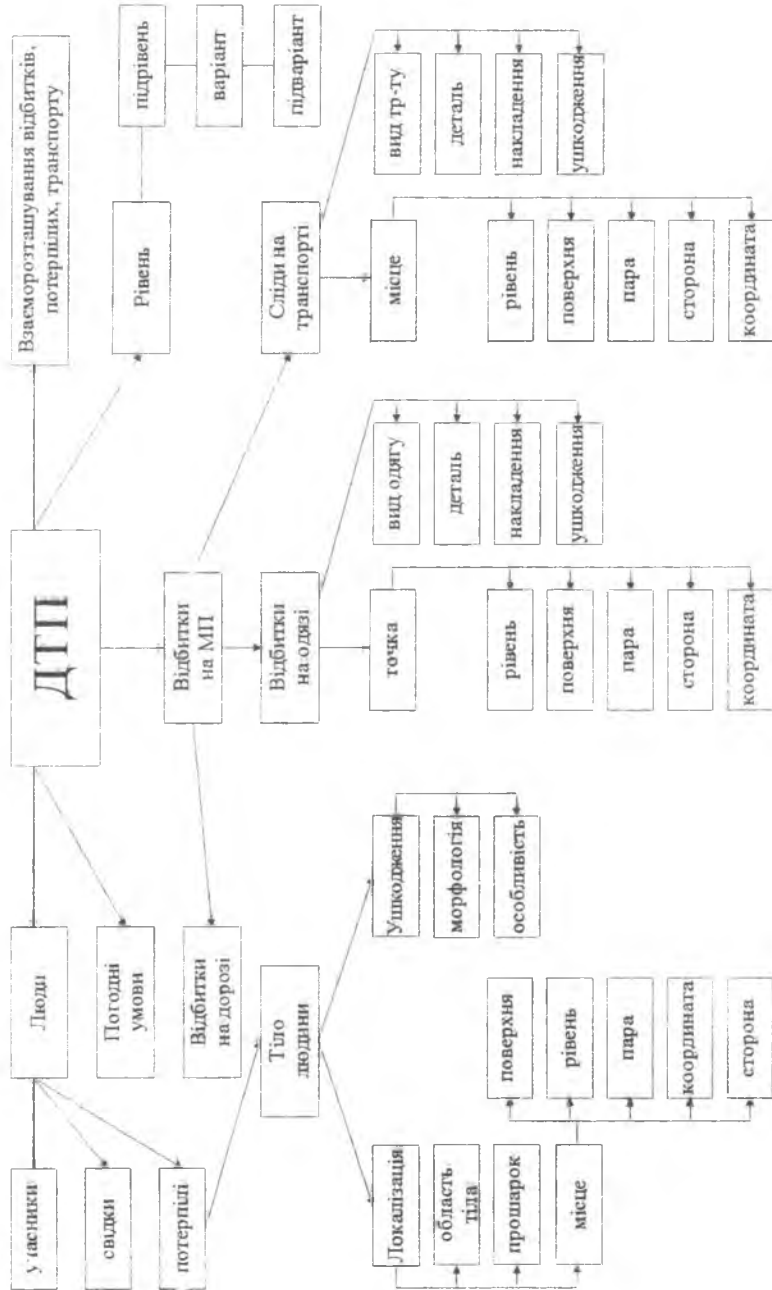

Мал. 3. Опис розташування ушкоджень на одязі потерпілого

Аналогічно будемо описувати ушкодження на транспортному засобі:

Мал. 4. Описи розташування ушкоджень на транспортному засобі

З урахуванням введених понять і елементів схеми, результуюча структурна схема ПЗ може бути подана в такому вигляді (див. мал. 5).

Побудована СС дозволяє:

- зменшити розмірність оброблюваних даних у порівнянні з вихідною моделлю в десятки разів;
- суттєво зменшити витрати на уявлення збереження даних при побудові бази знань.

Надійшла до редколегії 05.06.2000

Д.П. Альошин, ад'юнкт каф. кримінального права та криминології Ун-ту внутр. справ

ВЧИНЕННЯ РОЗКРАДАНЬ ЗА ПОПЕРЕДНІМ ЗГОВОРМ ГРУПОЮ ОСІБ

У чинному Кримінальному кодексі України така форма співучасті, як вчинення розкрадань за попереднім зговором групою осіб, передбачена як кваліфікуюча обставина для шести складів злочинів, що посягають на державну та колективну власність, і для п'яти складів злочинів, що посягають на приватну власність громадян. Проте, незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених різним формам співучасті в цілому і кримінально-правовим аспектам групової злочинності зокрема, питання про те, що ж розуміти під групою осіб як кваліфікуючою ознакою розкрадань і досі залишається відкритим.

У абз.1 п.25 постанови Пленуму Верховного Суду України від 25 грудня 1992 року №12 «Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності» роз'яснюється, що «крадіжку, грабіж, розбій, шахрайство і вимагательство належить кваліфікувати як здійснені за попереднім зговором групою осіб тоді, коли за домовленістю, яка виникла до початку вчинення відповідного злочину, в ньому брали участь як *співвиконавці* дві й більше особи» [1, с.358]. Вказане визначення групових розкрадань, здавалося б, виключає можливість подальшого тлумачення характеру ролей, що виконують учасники такої групи, оскільки однозначно визначає дану об'єктивну ознаку – співвиконавство. Разом з тим, дане роз'яснення Пленуму не претендує на роль непорушного правила, оскільки, по-перше, не підмінює кримінальний закон, а, по-друге, на наш погляд, необгрунтовано обмежує рамки визначення такої форми співучасті, як група осіб, яка виникає за попереднім зговором винних, що призводить до невиправданого послаблення боротьби з однією з найбільш небезпечних та розповсюджених на даний момент форм прояву злочинності – груповою злочинністю. В цілому ж, відносно функцій учасників групового розкрадання, можна виділити декілька основних точок зору, висловлених окремими авторами в різний час.